Україна дипломатична

НАУКОВИЙ ЩОРІЧНИК

Випуск дев'ятий

Упорядники

Леонід Губерський, Павло Кривонос,
Борис Гуменюк, Анатолій Денисенко

Київ • 2008

ББК 66.49(4УКР)я5+63.3(4УКР)Оя5

УКРАЇНА ДИПЛОМАТИЧНА

НАУКОВИЙ ЩОРІЧНИК

Видається з листопада 2000 року

ВИПУСК ДЕВ'ЯТИЙ

Засновники

Міністерство закордонних справ України
Дипломатична академія при Міністерстві
закордонних справ України

Генеральна дирекція Київської міської Ради
з обслуговування іноземних представництв

Історичний клуб «Планета»

Видання рекомендоване до друку Вченою радою Дипломатичної академії при Міністерстві закордонних справ України. Протокол № 1 від 8 жовтня 2008 р.

Видавець

Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв
Київської міської Ради

Головний редактор
кандидат історичних наук ***Анатолій Денисенко***

Заступники головного редактора
доктор історичних наук ***Борис Гуменюк***, кандидат економічних наук ***Іван Гнатишин***, заслужений діяч мистецтв України ***Василь Туркевич***, доктор політичних наук ***Леонід Шкляр***

Відповідальний секретар
кандидат історичних наук, докторант ***Володимир Денисенко***

ISBN 966-7522-07-5

ЗМІСТ

Володимир Огризко. Зовнішньополітичне сьогодення України 5
Юрій Костенко. Політичні консультації МЗС як важлива форма міждержавного діалогу 14
Іван Гнатишин. З річок утворюється море 22
Олесь Довгий. Духовна велич Києва 26
Леонід Губерський. Від студентів до професіоналів 31
Борис Гуменюк. Диплом для дипломата 42
Павло Кривонос. Крим і Черкащина причаровують дипломатів 46
Павло Полянський. Інтегруємося в єдиний міжнародний освітній простір 65
Олександр Саган. Політико-правові засади та стратегія діяльності Держкомнацрелігій в умовах сучасного суспільного розвитку (релігійний аспект) 73

З ВІДСТАНІ СТОЛІТЬ

Володимир Головченко. Дипломатична історія Галицько-Волинської держави: Королівський період 79
Ігор Черніков. До 100-річчя Молодотурецької революції 1908 р. 111
Володимир Денисенко. Знана у всьому світі 124
Ігор Дацків. Здобутки дипломатії гетьманату П. Скоропадського із державними утвореннями на руїнах Російської імперії 130
Микола Дорошко. Відставка Голови Раднаркому і керівника зовнішньополітичного відомства УСРР Християна Раковського у світлі документів російських архівів 149
Віктор Матвієнко. На шляху розбудови дипломатичної служби: перші відомства закордонних справ України 160
Павло Гай-Нижник. Зовнішня фінансова політика Директорії та уряду УНР: Київський період (14 грудня 1918 р. — 5 лютого 1919 р.) 171
Михайло Ковальчук. Дипломатія Української держави у контексті завершення Першої світової війни 197

ДОСЛІДЖЕННЯ. РОЗВІДКИ

Андрій Кудряченко. Голодомор в Україні 1932—1933 рр.: свідчення німецьких дипломатів 231

В'ячеслав Ціватий. Інституціоналізація зовнішньої політики: проблеми теорії та практики в контексті європейської та євроатлантичної інтеграції України 243

Наталя Українець. Європейський реституційний процес: деякі питання історіографічного вивчення 261

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ДИПЛОМАТІЯ

Андрій Веселовський. Україна та Європейський Союз: 2008 рік і далі 272

Ігор Сагач. Участь України в миротворчих операціях НАТО 280

Григорій Перепелиця. До якої системи колективної безпеки може долучитися Україна 287

Юрій Рилач. Спілка дипломатів України 294

Степан Віднянський. Україна у всесвітньому історичному процесі 297

Василь Кирилич. Чорноморський фактор у новітніх українсько-болгарських відносинах 320

Сергій Шергін. Глобалізація і регіоналізація як чинники впливу на зовнішню політику та дипломатію 328

Павло Ігнатьєв. Зовнішньополітичні доктрини Індії: уроки для України 341

Іван Зварич. Міжнародно-правові стандарти захисту прав національних меншин та вітчизняна практика їх дотримання 356

Павло Бовсунівський. Деякі аспекти безпекової політики Арабської Республіки Єгипет 370

ПОРТРЕТИ ДИПЛОМАТІВ

Володимир Война. Мій батько, дипломат 387

Анатолій Денисенко. Серце, прихилене до розуму 393

Анатолій Денисенко. Дарунок долі 403

ДИПЛОМАТІЯ ОЧИМА ЖУРНАЛІСТІВ

Юрій Завгородній. Письменники в народній дипломатії 408

Віктор Чамара. Дипломатична місія Укрінформу 414

ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС

Петро Таланчук. Славетні особистості українського кореня 422

Леонід Шкляр. Регіонально-цивілізаційні проблеми становлення української нації 444

Іван Балаклицький. Судова система України і міжнародні реалії 460
Олеся Ярошко. Зовнішня політика безпеки України в постбіполярній системі міжнародних відносин 467
Володимир Лавриненко. Активно входимо в європейський освітній простір 485
Людмила Чекаленко. Камо грядеш? (Стратегічний вибір України) 488
Петро Кононенко. Україна і Європа 508
Тетяна Головченко. Проблемні питання міжнародного іміджу України на сторінках західної преси (на прикладі журналу «The Economist») 527
Микола Железняк. «Енциклопедія Сучасної України» — нова сторінка енциклопедичної справи в Україні 539

НОТАТКИ ДИПЛОМАТА

Микола Кулінич. Українсько-японські відносини: співробітництво у форматі ГУАМ–Японія 543
Муцуо Мабучі. Сакура і вишня цвітуть однаково прекрасно 553
Рон Келлер. 16 років відносин між Нідерландами та Україною 555
Урбан Руснак. Дорогу до Альянсу здолаємо у співпраці 563
Андріс Фентер. Відкрийте для себе Південну Африку 576
Мансуріян Рамін. Знайомтеся: Гвінейська Республіка 590

ПОСЛИ УКРАЇНИ В ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВАХ

Австралія. Валентин Адомайтіс 598
Австрійська Республіка. Євген Чорнобривко 600
Азербайджанська Республіка. Борис Клімчук 602
Алжирська Народна Демократична Республіка. Сергій Боровик 603
Аргентинська Республіка. Олександр Тараненко 604
Королівство Бельгія. Ярослав Коваль 605
Республіка Білорусь. Ігор Ліховий 606
Республіка Болгарія. Віктор Кальник 607
Федеративна Республіка Бразилія. Володимир Лакомов 608
Ватикан. Тетяна Іжевська 610
Сполучене Королівство Великої Британії і Північної Ірландії. Ігор Харченко 612
Соціалістична Республіка В'єтнам. Іван Довганич 613
Республіка Вірменія. Олександр Божко 614
Габонська Республіка. Сергій Мішустін 615
Гвінейська Республіка. Андрій Заєць 616
Грецька Республіка. Валерій Цибух 617

Грузія. Микола Спис 618
Естонська Республіка. Павло Кір'яков 619
Федеративна Демократична Республіка Ефіопія. Владислав Дем'яненко 621
Арабська Республіка Єгипет. Євген Микитенко 622
Держава Ізраїль. Ігор Тимофєєв 624
Республіка Індія. Ігор Поліха 626
Ісламська Республіка Іран. Ігор Логінов 627
Ірландія. Борис Базилевський 628
Королівство Іспанія. Анатолій Щерба 629
Італійська Республіка. Георгій Чернявський 631
Йорданське Хашимітське Королівство. Юрій Малько 632
Республіка Казахстан. Микола Селівон 634
Канада. Ігор Осташ 635
Киргизька Республіка . Володимир Соловей 636
Республіка Кіпр. Олександр Дем'янюк 637
Китайська Народна Республіка. Сергій Камишев 638
Республіка Корея. Юрій Мушка 639
Республіка Куба. Олександр Гнєдих 640
Латвійська Республіка. Рауль Чілачава 642
Литовська Республіка. Ігор Прокопчук 643
Ліванська Республіка. Борис Захарчук 644
Велика Соціалістична Народна Лівійська Арабська Джамахірія.
Геннадій Латій 646
Республіка Македонія. Віталій Москаленко 647
Малайзія. Олександр Шевченко 648
Королівство Марокко. Віталій Йохна 649
Мексиканські Сполучені Штати. Олексій Бранашка 650
Республіка Молдова. Сергій Пирожков 651
Федеративна Республіка Нігерія. Олег Скоропад 652
Королівство Нідерланди. Василь Корзаченко 653
Федеративна Республіка Німеччина. Наталія Зарудна 654
Королівство Норвегія. Олександр Цвєтков 655
Об'єднані Арабські Емірати. Сергій Пасько 656
Ісламська Республіка Пакистан. Ігор Пасько 658
Південно-Африканська Республіка. Валерій Гребенюк 659
Республіка Польща. Олександр Моцик 660
Португальська Республіка. Ростислав Троненко 661
Російська Федерація. Костянтин Грищенко 663

Румунія. Маркіян Кулик 665
Королівство Саудівська Аравія. Леонід Гур'янов 666
Республіка Сербія. Анатолій Олійник 667
Сирійська Арабська Республіка. Олег Семенець 669
Республіка Сінгапур. Віктор Маштабей 670
Словацька Республіка. Інна Огнівець 672
Словенія. Вадим Примаченко 674
Сполучені Штати Америки. Олег Шамшур 676
Королівство Таїланд. Маркіян Чучук 677
Туніська Республіка. Валерій Рилач 678
Республіка Туреччина. Сергій Корсунський 679
Туркменістан. Віктор Майко 680
Угорська Республіка. Дмитро Ткач 681
Республіка Узбекистан. В'ячеслав Похвальський 683
Республіка Фінляндія. Андрій Дещиця 685
Французька Республіка. Костянтин Тимошенко 686
Республіка Хорватія. Маркіян Лубківський 688
Чеська Республіка. Іван Кулеба 689
Швейцарська Конфедерація. Ігор Дір 690
Королівство Швеція. Євген Перебийніс 691
Японія. Микола Кулінич 692

ІНОЗЕМНІ ПОСЛИ В УКРАЇНІ

Австрійська Республіка. Йозеф Маркус Вукетіч 694
Азербайджанська Республіка. Алієв Талят Мусеїб оглу 695
Алжирська Народна Демократична Республіка. Бафдаль Мокадем 696
Аргентинська Республіка. Ольга Ліла Рольдан Васкес 697
Ісламська Республіка Афганістан. Мохаммад Асеф Делавар 699
Королівство Бельгія. Марк Вінк 700
Республіка Білорусь. Валєнтин Вєлічко 701
Республіка Болгарія. Дімітар Цветков Владіміров 702
Федеративна Республіка Бразилія. Ренато Луїз Родрігес Маркес 703
Святий Престол (Ватикан). Архиєпископ Іван Юркович 704
Сполучене Королівство Великої Британії і Північної Ірландії. Лі Тернер 705
Соціалістична Республіка В'єтнам. Нгуєн Ван Тхань 706
Республіка Вірменія. Армен Авакович Хачатрян 707
Грецька Республіка. Харалампос (Харіс) Дімітріу 708

Грузія. Мераб Антадзе 709
Королівство Данія. Уффе Андерссон Балслев 710
Естонська Республіка. Яан Хейн 711
Арабська Республіка Єгипет. Юсеф Мустафа Зада 712
Держава Ізраїль. Зіна Калай-Клайтман 713
Республіка Індія. Дебабрат Саха 714
Республіка Індонезія. Альбертус Емануель Александр Латуріув 715
Королівство Іспанія. Хіль Каталіна Луіс Хав'єр 716
Республіка Казахстан. Амангельди Жумабаєв 717
Канада. Дж. Даніель Карон 718
Киргизька Республіка. Мамкулов Еркін Бейшеналійович 719
Китайська Народна Республіка. Чжоу Лі 720
Республіка Корея. Пак Ро Бйонг 721
Республіка Куба. Фелікс Леон Карбальо 722
Держава Кувейт. Хомуд Юсіф Мішарі Аль-Роудан 723
Литовська Республіка. Альгірдіс Кумжа 724
Республіка Македонія. Ілія Ісайловскі 725
Малайзія. Дато Абдулла Сані Бін Омар 726
Королівство Марокко. Абдельжаліль Саубрі 727
Республіка Молдова. Сержіу Статі 728
Королівство Нідерланди. Рон Келлер 729
Федеративна Республіка Німеччина. Ганс-Юрґен Гаймзьот 730
Королівство Норвегія. Олав Берстад 731
Ісламська Республіка Пакистан. Газанфар Алі Хан 732
Палестина. Халід Арікат 733
Південно-Африканська Республіка. Андріс Фентер 734
Республіка Польща. Яцек Ключковскі 735
Португальська Республіка. Жозе Мануел Песанья Вієгаш 736
Російська Федерація. Віктор Черномирдін 737
Румунія. Траян-Лауренцю Хрістя 738
Республіка Сербія. Горан Алексич 739
Словацька Республіка. Урбан Руснак 740
Республіка Словенія. Прімож Шеліго 741
Сполучені Штати Америки. Вільям Б. Тейлор Дж. 742
Республіка Туреччина. Ердоган Шеріф Ішджан 743
Угорська Республіка. Андраш Баршонь 744
Республіка Узбекистан. Хайдаров Ілхом Уткурович 746
Республіка Фінляндія. Крістер Міккелссон 747

Французька Республіка. Жак Фор 748
Республіка Хорватія. Желько Кірінчич 749
Швейцарська Конфедерація. Георг Цублер 750
Королівство Швеція. Йон-Крістер Оландер 751
Японія. Тадаші Ідзава 752
Дипломатичне життя в ілюстраціях. Фото Укрінформу 753
Народна дипломатія патріарха Філарета 769
Зафіксована мить 777

Борис Гуменюк

Народився 1953 року в смт Муровані Курилівці на Вінниччині. Закінчив Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка, факультет міжнародних відносин та міжнародного права, доктор історичних наук, професор, ректор Дипломатичної академії при МЗС України. Надзвичайний і Повноважний Посол України в Республіці Кіпр (з 2003 по 2007 р.). Автор (співавтор) ряду монографій з питань міжнародних відносин, понад 70 статей та методичних розробок.

ДИПЛОМ ДЛЯ ДИПЛОМАТА

На міжнародній арені Україна утвердилася як надійний зовнішньополітичний партнер. Ми поділяємо європейські цінності, маємо виважені стосунки з іншими країнами, перевели у площину прагматичних та взаємовигідних відносин наші зв'язки з усіма країнами. Наша стратегія у сфері зовнішньої політики задекларована на найближчі 50 років.

Тому професія дипломата сьогодні є надзвичайно престижною, привабливою й почесною, порівняно з радянськими часами. Адже тоді українські дипломати працювали на химерну ідею побудови комунізму у всесвітньому масштабі. Інша річ — віддавати свої здібності, професійність на забезпечення суверенних національних інтересів. На відміну від радянської дипломатії, українська не має таких вад, як надмірна ієрархічність, кастовість, закритість.

Безумовно, за роки незалежності були певні прорахунки у сфері зовнішньої політики. І все це — і позитивний досвід, і негативний — тепер враховується при підготовці сучасних дипломатичних кадрів у Дипломатичній академії.

Ідея її створення належить першому міністрові закордонних справ України Анатолію Зленку. А втілив її у життя його наступник Геннадій Удовенко. У 90-х роках почала створюватися система міжнародних відносин незалежної України. Нашу державу остаточно визнали у світі, почалася активна реалізація суверенного зовнішнього курсу. Отож виникла потреба у поповненні зовнішньополітичного відомства кадрами.

Звичайно, існував і нині існує Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Але для дипломатичної роботи потрібні зрілі люди з певним професійним, а головне — життєвим досвідом. Дипломатична академія створювалася саме як навчальний заклад для таких людей. У вересні 1996 року було набрано перших слухачів. Відтоді з її стін вийшло понад 500 випускників — магістрів зовнішньої політики.

У світі існують різні школи дипломатії. Наприклад британська. Це дипломатія монархічних країн. Їй притаманна певна ієрархічність, клубність. У нас дипломатія не має кастового характеру. Вона орієнтована на європейські стандарти. Ми намагаємося взяти краще з дипломатичного досвіду і Європи, і Америки, і колишньої радянської школи дипломатії.

Свого часу Геннадій Удовенко визначив три основні риси — три «П» українського дипломата: професіоналізм, порядність і патріотизм.

Саме такі люди стають слухачами академії. Дипакадемія готує й підвищує кваліфікацію не лише співробітників Міністерства закордонних справ, а й інших державних органів центральної виконавчої влади, обласних адміністрацій, тих держслужбовців, що відповідають за європейську інтеграцію, зовнішньоекономічну діяльність на регіональному рівні. За час існування академії близько 400 співробітників центрального апарату МЗС підвищили свою кваліфікацію. Вони навчаються за спеціальними програмами, які замовляє міністерство. Скажімо, потрібно підвищити рівень дипломатів чи працівників відомства у питаннях європейського права — такий курс формується на замовлення.

Зараз академія знаходиться на порозі реформування. Вона приймає виклик часу щодо нових завдань перед дипломатією. Ідеться насамперед про посилення економізації зовнішньополітичного курсу. Економізація, яка відбулася у країнах Європи після закінчення холодної війни, вимагала укомплектування мі-

ністерств закордонних справ фаховими економістами. Скажімо, у МЗС ФРН таких була третина. Економізація передбачає, що дипломатична служба має йти пліч-о-пліч із національним товаровиробником і з національним експортером. На жаль, для України ще не стали традиційними спільні наради дипломатів і бізнесменів, як це практикується у Франції, Німеччині, Великій Британії. Там дипломатів запитують, що вони зробили для бізнесу, для просування капіталів та захисту бізнес-інтересів за кордоном. Ідеться не про критичні ситуації, як, скажімо, дипломатичне забезпечення антидемпінгових розслідувань, а про дипломатичний супровід проникнення на ринки тих чи тих країн.

Нещодавно було прийнято нову концепцію розвитку Дипломатичної академії. Для навчального закладу — це стратегічна програма розвитку, яка приймається на п'ять років. У ній закладено певні ідеї та завдання на випередження, аби підготуватися до майбутніх змін.

За десять років існування академії змінилося й зовнішньополітичне відомство країни: його структура, суть виконання дипломатичної місії, реалізації зовнішньополітичного курсу тощо. Це спонукало до переосмислення своєї роботи і Дипломатичну академію.

Наприклад, досі не було чіткого механізму замовлення на виконання освітянських послуг Дипакадемії. Навчальний процес формувався ситуативно, певною мірою — інтуїтивно. Ми не отримували від МЗС чіткої вказівки щодо того, скільки і яких фахівців треба готувати для країн, скажімо, Південно-Східної Азії чи Латинської Америки. Не існувало й чіткого механізму щодо мовної підготовки. Звісно, англійську вивчали всі слухачі академії. А ось скільки потрібно людей, які б володіли польською, угорською чи арабською, ми не знали. Тепер вироблено механізм взаємодії між департаментом кадрів міністерства, структурними підрозділами відомства. Відтак академія виконуватиме чітке кадрове замовлення МЗС.

Уперше починає діяти структурна градація співробітників Міністерства закордонних справ, які навчатимуться у Дипакадемії за рівнями. Базовий дворічний курс за рівнем магістра зовнішньої політики проходитимуть такі співробітники МЗС, як аташе, треті та другі секретарі посольств, що мають відповідну вищу освіту, але не мають базової.

Упроваджуються дво- або тримісячні курси підвищення кваліфікації з відривом від виробництва і для керівного складу МЗС. Це майбутні посли, ген-консули, керівники закордонних установ... Підвищуватимемо кваліфікацію співробітників міністерства, які вперше прийняті на дипломатичну службу. Також упроваджується тренінгова програма для адміністративно-технічного персоналу міністерства.

Для новопризначених послів проводитимуться спеціальні тренінги з урахуванням особливостей регіону служби дипломата. Вони містять відповідні спецкурси — управлінський менеджмент дипломатичної установи, специфіка регіону, країнознавство, політична ситуація. Такий тренінг — активна інформаційна підготовка безпосередньо перед від'їздом на місце служби.

Академія має займатися науковим супроводом діяльності МЗС. На її базі розгортається науково-дослідницька та аналітично-експертна робота. У Дипакадемії вже діє Інститут зовнішньої політики, для якого МЗС має визначати наукове замовлення. Він уже розробляв теми енергетичної безпеки України, регіональних конфліктів у світі тощо. Щороку інститут видаватиме аналітику зовнішньої політики України: стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети.

У контексті науково-дослідницької діяльності Дипакадемія планує впровадити й аспірантуру та спеціалізовану Раду із захисту дисертацій. Спрямовуємо тематику курсових та дипломних робіт наших слухачів до потреб зовнішньополітичного відомства, щоб вони були певним замовленням від департаментів міністерства.

Крім того, академія підписала майже 30 міжнародних угод про співробітництво з дипломатичними академіями та школами як Старого, так і Нового світу. Зокрема, у нас існують стабільні партнерські відносини з Німеччиною, Канадою, Росією, США, Швецією, Естонією, Грецією тощо.

Таким чином, Дипломатична академія МЗС України бере безпосередню і найактивнішу участь у створенні потужної української дипломатії, яка здатна буде адекватно реагувати на зміни у зовнішньополітичному середовищі. У стінах академії поєднаються наука та практика дипломатичної служби. Наша альма-матер випускатиме високопрофесійні дипломатичні кадри, які працюватимуть на демократичний імідж України та зміцнення її авторитету у світі.